

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

7-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 7 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Норов Шухрат Сувонович</i> МОЛОДЁЖНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В ИНТЕГРАЦИИ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА	9-14
<i>Nazirxo'jayev Muhammadalixo'ja Qosimxo'jayevich</i> 1945-1950-YILLARDA ANDIJON VA FARG'ONA VILOYATLARIDA HARBIY ASIRLARINING QURILISH VA XALQ XO'JALIGI ISHLARIGA JALB ETILISHI TARIXIDAN	15-22
<i>Xujaniyazov Uktam Eshbaevich</i> QORAQALPOG'ISTON DAVRIY MATBUOTINING MUSTAQILLIK YILLARIDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (1991-2018).....	23-27
<i>Toirjonova Ruxsora Shaxobiddinovna</i> SOVET DAVRIDA VAQF MULKLARI TAQDIRI VA DINIY MUASSASALARGA BO'LGAN MUNOSABAT	28-31
<i>Aytmuratova Janilsin, Quvvatova Charos</i> THE ROLE OF THE JADIDS IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL PUBLIC EDUCATION, LITERATURE, AND ART	32-36
<i>Rahimova Zeboxon O'ktam qizi</i> XORAZM HUDUDIDAGI TARIXIY QAL'ALAR REKONSTRUKSIYASIDA 3D MODELLASHTIRISH TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	37-42
<i>Aytmuratov Jalgas, Doshniyazov Raxat</i> QORAQALPOG'ISTON SAN'ATINING TARAQQIYOTIDA TASVIRIY SAN'ATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MANBALARI	43-49

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOATNI RIVOJLANISHI VA AGLOMERATSIYALARNI SHAKLLANISH JARAYONLARI	50-57
<i>Amonov Mehridin Oromiddinovich</i> TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDAGI RAHBARLIK USLUBLARI	58-63
<i>Shukurov Ikrom Abdurashitovich</i> TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHIDA TURISTIK FIRMA VA TASHKILOTLAR TOMONIDAN SOTILGAN SAYYOHLIK YO'LLANMALARINING TA'SIRINI TAHLIL ETISH	64-69

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Karimbayeva Salomatxon, Mirzaxmedov Abdurashid</i> IJTIMOIY TOLERANTLIKKKA TA'RIF	70-74
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUN IQLIMLAR NAZARIYASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLILI.....	75-78
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGI KONTEKSTIDA "O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASIDAGI G'OYALARNING IJTIMOIIY FALSAFIY TAHLILI	79-85

<i>Kubatov Shahobjon</i> 2016-2024-YILLARDA O'ZBEK JAMIYATI TAFAKKURIDA DAVLATNING IJTIMOIIY FUNKSIYALARI TAHLILI	86-96
<i>Abduraxmonov Is'haq, Jurayeva Rayxona</i> YOSHLARDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	97-100
<i>Raximova Yulduz Dilmurod qizi</i> ISLOM FALSAFASIDA INSON TALQINI	101-104
<i>Achilov Firdavs Nasritdin o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTON YOSHLARI MA'NAVIIY QIYOFASINI YUKSALTIRISHDA MAHMUDXO'JA BEHBUDIY TA'LIMOTINING AHAMIYATI	105-108
<i>Mansurov Abdulaziz Akbarjonovich</i> DEMOGRAFIK JARAYONLAR, MIGRATSIYA VA URBANIZATSIYANING MADANIYATLARARO DIALOGGA TA'SIRI.....	109-113
<i>Хамдамов Бехзод Хабибович</i> ФИЛОСОФИЯ ЛИЧНОСТИ И СУДЬБЫ В «БОБУРНАМЕ»	114-118

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Mamadaliyeva Naibaxon, Mamadaliyeva Odinaxon</i> DAVLAT TILIDA SIFAT VA SERTIFIKATLASH ATAMALARI IZOHLI LUG'ATINI YARATISH ZARURATI	119-125
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дилбар</i> ИЗУЧЕНИЕ КОНВЕРГЕНЦИИ ЯЗЫКОВЫХ СРЕДСТВ НА МАТЕРИАЛЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОЗАИЧЕСКОГО ТЕКСТА	126-134
<i>Eshboyev Qahramon Bakir o'g'li</i> LEKSIKOGRAFIYADA DARAJALANISH QONUNIYATINING ILMIY-AMALIY AHAMIYATI	135-144
<i>Qodirova Barno Ibragimovna</i> O'ZBEK FILOLOGIK TERMINOLOGIYASIDA -IZM QO'SHIMCHASINING ETIMOLOGIK VA MORFOLOGIK TAHLILI	145-149
<i>Tursinbaev Ilham Po'latbay o'g'li</i> BOLALAR ADABIYOTIDA POEMANING JANRIY XUSUSIYATLARI	150-154
<i>Abdurahmonova Farangiz, Xudoymurodova Xurriyat</i> "SAG'RI TERI TILSIMI" FALSAFIY ROMANIDA BOSH QAHRAMON TAQDIRINING BADIY TALQINI	155-158

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Yunusov Xaydarali Muratovich</i> YEVROPA ITTIFOQI HUQUQINING ASOSIY PRINSIPLARI	159-168
<i>Zokirov Sherzod</i> O'ZBEK XONLIKLARIDA INSON HUQUQLARINING TA'MINLANISHI: FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH VA U BO'YICHA NAZORATNI AMALGA OSHIRISH MISOLIDA	169-176
<i>Жураев Шерзод Юлдашевич</i> ПРИМЕНЕНИЯ ПРИНЦИПА ЗАЩИТЫ ДОВЕРИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	177-185

<i>Maxamatov Maxmud Maxamataminovich</i> INSON HUQUQLARIDAN CHEKINISHNI XALQARO STANDARTLARDA TARTIBGA SOLINISHI	186-192
<i>Мадаминова Дилафруз, Авазбекова Диёрахон</i> СОПРИКОСНОВЕНИЕ ИСЛАМСКИХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ НОРМ В ВОПРОСАХ РОДИТЕЛЬСКИХ ПРАВ И ОПЕКИ НАД РЕБЁНКОМ	193-202
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	203-209
<i>Мукумов Бобур Мелибой угли</i> ОЦЕНКА РЕГУЛИРУЮЩЕГО ВОЗДЕЙСТВИЯ И ОБЩЕСТВЕННАЯ ЭКСПЕРТИЗА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА, БИЗНЕСА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА	210-214
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> FUNDAMENTAL DIFFERENCES AND ANALYSIS OF THE ORGANIZING PRINCIPLES OF ISLAMIC FINANCE AND TRADITIONAL FINANCE. IN THE EXAMPLE OF ISLAMIC BANKS AND TRADITIONAL BANKS	215-222
<i>Yarlakabov Sherali</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA KADRLAR BILAN ISHLASH HUQUQIY ASOSLARINING NAZARIY JIHATLARI	223-228
<i>Боймурзаев Жасурбек Бахтиярович</i> ЗНАЧЕНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОПЕРАТИВНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В БОРЬБЕ С НАРКОТИКАМИ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	229-234
<i>Xadjiyev Azizbek Kadambayevich</i> “IJTIMOIY ADOLAT” TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBI VA XALQARO QONUNCHILIK Hujjatlarida tutgan o'rni	235-240
<i>Abulxayrov Rustamxon Ibodullayevich</i> PORTLASHDAN KEYIN KO'ZDAN Kechirish davomida olingan ASHYOVIY DALILLAR BO'YICHA TAYINLANADIGAN PORTLASH-TEKNIK VA PORTLOVCHI MODDALAR EKSPERTIZALARI HAL ETADIGAN MASALALAR	241-249
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhaiyo Tojiyevna</i> IJTIMOIY-GUMANITAR YO'NALISH PEDAGOGLARI KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.....	250-256
<i>Menglikulov Xayrulla Aliqulovich</i> OLIY O'QUV YURTIDA JISMONIY TARBIYANING TASHKILII SHAKLLARI	257-263
<i>Jurayeva Balxiya Farxod qizi</i> ROBOTOTEXNIKA DARSLARIDA STEAM – TA'LIM YONDASHUVINING AHAMIYATI	264-270
<i>Nasritdinova Madina Nurullayevna</i> ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING BADIIY-IJODIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA DOIR TAJRIBA-SINOV ISHLARI NATIJALARI TAHLILI VA SAMARADORLIK DARAJASI	271-275
<i>Charshanbiyev Namaz Maxmatmurodovich</i> KASBIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUV JARAYONINI RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI	276-281

Received: 16 June 2025

Accepted: 5 July 2025

Published: 15 July 2025

Article / Original Paper

ANALYSIS OF THE IMPACT OF TOURIST VOUCHERS SOLD BY TOURISM COMPANIES AND ORGANIZATIONS ON THE DEVELOPMENT OF THE TOURISM SECTOR

Shukurov Ikrom Abdurashitovich,

Independent Researcher at Qarshi State Technical University

E-mail: ikrom.shukurov@mail.ru

Abstract. The aim of this study is to analyze the impact of travel packages sold by travel companies and organizations on tourism development prospects. Growing competition in the tourism industry, changing consumer demand, and the introduction of innovative services make destination marketing strategies even more important. Through data collection and statistical analysis, we examine how travel companies and organizations' routes, prices, service quality, and brand awareness influence tourists. The study shows the contribution of travel vouchers to the development of local and international tourism, as well as their importance in economic and social development.

Keywords: tourism, travel agency, tourist, guide, absolute incremental growth, growth rates, growth rates, absolute growth chain, dynamic series, forecast.

TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHIDA TURISTIK FIRMA VA TASHKILOTLAR TOMONIDAN SOTILGAN SAYYOHLIK YO'LLANMALARINING TA'SIRINI TAHLIL ETISH

Shukurov Ikrom Abdurashitovich,

Qarshi davlat texnika universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot, turizm rivojlanishining istiqbollarida turistik firma va tashkilotlar tomonidan sotilgan sayyohlik yo'llanmalarining ta'sirini tahlil etishga qaratilgan. Turizm sohasidagi raqobatning oshishi, mijozlar talabining o'zgarishi va innovatsion xizmatlarning joriy etilishi, sayyohlik yo'llanmalarining marketing strategiyalarini yanada muhim qilmoqda. Ma'lumotlar to'plami va statistik tahlillar orqali, turistik firma va tashkilotlar tomonidan taklif etilgan yo'llanmalar, ularning narxlari, xizmat sifati va brendning tanilishi sayyohlar orasida qanday ta'sir ko'rsatishini o'rganamiz. Tadqiqotda sayyohlik yo'llanmalarining mahalliy va xalqaro turizm rivojiga qo'shgan hissi, shuningdek, ularning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishdagi ahamiyati ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar: turizm, turistik firma, sayyoh, sayyohlik yo'llanmasi, mutlaq qo'shimcha o'sish, o'sish sur'ati, qo'shimcha o'sish sur'ati, zanjirli mutlaq qo'shimcha o'sish, dinamik qator, bashorat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I7Y2025N10>

Kirish. Bugungi kunda turizm sohasi dunyoda eng tez rivojlanayotgan va iqtisodiyotning asosiy tarmoqlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Turizm nafaqat odamlarning dam olish va sayohat qilish ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi, balki u keng ko'lamli iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlarni ham yuzaga keltiradi. Xalqaro ma'lumotlarga qaraganda, turizm sanoati nafaqat avtomobilsozlik va neftni qayta ishlash kabi an'anaviy sanoat tarmoqlaridan keyingi o'rinda turadigan, balki eng daromadli va barqaror

rivojlanayotgan tarmoqlardan biri hisoblanadi. Shu bois, ko'plab mamlakatlar turizmni rivojlantirishga katta e'tibor qaratmoqda[1].

Turizmni rivojlantirish jarayoni nafaqat o'zining bevosita xizmat sohaslarini, balki unga yaqin turadigan boshqa xizmat tarmoqlarini ham rivojlantirish imkonini beradi. Misol uchun, transport sohasining yaxshilanishi, oziq-ovqat sanoatining yuqori sifatli mahsulotlar bilan ta'minlanishi, kommunikatsiya vositalarining zamonaviylashtirilishi, mehmonxona va turar joylarning sifatini oshirish hamda qurilish sohasidagi innovatsiyalar bu jarayonning ajralmas qismiga aylanishi mumkin. Bularning barchasi birgalikda xalqaro sayyohlarning mamlakatga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni uzoqroq vaqt qolishga, yanada ko'proq sarflashga undaydi[2].

Shuningdek, turizm sohasining yana bir muhim jihati — u keng ko'lamli ish o'rinlari yaratish imkoniyatiga ega ekanligidir. Butunjahon Turizm Tashkilotining (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, har 10 ta sayyoh dunyo bo'ylab bitta ish o'rnini ta'minlaydi. Bu esa turizm sanoati iqtisodiyotga nafaqat to'g'ridan-to'g'ri daromad keltirishi, balki bandlik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham katta rol o'ynashini ko'rsatadi. Ayniqsa, yoshlar va kam ta'minlangan aholi qatlamlari uchun turizm sohasida ishlash imkoniyatlari ijtimoiy muammolarni kamaytirishga yordam beradi[3].

O'zbekistonda ham turizm sohasining rivojlanishi mamlakat iqtisodiyoti uchun muhim ahamiyatga ega. Turizm nafaqat xorijiy valyuta tushumlarini ko'paytiradi, balki mamlakatning jahon hamjamiyatidagi obro'sini oshiradi. Turizm orqali O'zbekiston boy madaniy merosi, tarixiy obidalar, tabiiy go'zalliklari bilan dunyoga tanitilishi, shu bilan birga mamlakatga investitsiyalar oqimi kuchayishi mumkin. Bu esa iqtisodiyotning boshqa sohasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va umumiy rivojlanishga xizmat qiladi.

Jahon turizmining rivojlanish tendensiyalarini chuqur tahlil qilish va o'rganish O'zbekistonda zamonaviy turizm konsepsiyasini yaratish, mavjud muammolarni aniqlash va ularga samarali yechimlar topish imkonini beradi. Bu jarayonda innovatsion texnologiyalar, ekologik turizm, madaniy va tarixiy merosni saqlashga qaratilgan strategiyalar muhim o'rin tutadi. Shuningdek, xalqaro tajriba asosida turizm infratuzilmasini yaxshilash, sayyohlar uchun qulay sharoitlar yaratish va xizmat ko'rsatish sifatini oshirish bo'yicha aniq chora-tadbirlar ishlab chiqilishi kerak[4].

Natijada, turizm sohasi nafaqat O'zbekiston iqtisodiyotining o'sishida, balki mamlakatning global maydondagi raqobatbardoshligini oshirishda ham asosiy omillardan biriga aylanishi mumkin. Shu bilan birga, turizm orqali milliy madaniyat va qadriyatlar saqlanib qoladi, xalqaro hamkorlik kuchayadi va barqaror rivojlanish yo'lida muhim qadamlar qo'yiladi.

Metodologiya. Globallashuv jarayonida mamlakatlar iqtisodiy faoliyatida turizm sektori yuqori daromad olib keluvchi tarmoq sifatida juda ahamiyatlidir. Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish, ishchi o'rinlari yaratish, mahalliy xalq madaniyati va an'analarini saqlab qolishda turizmning o'рни beqiyos. Yurtimizda 7 ming 300 dan ortiq madaniy meros obyektlari mavjud va ularning aksariyati YUNESKO ro'yxatiga kiritilganligi yurtimiz turizm sohasida yetarli salohiyatga ega ekanligidan darak beradi[5]. Shu sababdan, O'zbekistonda bu sektorning iqtisodiyotdagi rolini mustahkamlash uchun bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 27-iyuldagi PQ-238-son "Turizm yo'nalishidagi islohotlarni yanada jadallashtirish va sohada davlat boshqaruvi tizimini

samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida bir qator ishlarni amalga oshirish ko'zda tutilgan.[6]

- turoperatorlar tomonidan turistik oqim past bo'lgan xorijiy mamlakatlardan O'zbekiston Respublikasiga olib kelingan har bir turist uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti va Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi mablag'lari hisobidan teng ulushlarda 20 AQSh dollaridan 100 AQSh dollarigacha bo'lgan ekvivalentda rag'batlantiruvchi subsidiyalar ajratish[7];

- turoperatorlar va aviatashuvchilarning xorijiy mamlakatlardan Samarqand, Buxoro va Urganch xalqaro aeroportlariga amalga oshirilgan charter aviaqatnovlari bo'yicha xarajatlarning bir qismi har bir xorijiy turist uchun, u respublika hududida kamida besh kecha tunab qolgan taqdirda, 20 AQSh dollari, qish mavsumida (20-noyabrdan 20-fevralgacha) esa 50 AQSh dollari ekvivalentida O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti va Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi mablag'lari hisobidan teng ulushlarda qoplab berish[8];

- 2025-yil 1-yanvarga qadar toifasi (yulduz) bo'lmagan joylashtirish vositalari uch va undan yuqori toifa (yulduz) olganda, ularning muvofiqlik sertifikatini rasmiylashtirish bo'yicha xarajatlari Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi mablag'lari hisobidan qoplab berish[9];

- malakali kadrlar tayyorlash va xalqaro darajada tan olingan ta'lim dasturlarini "franshiza" asosida jalb qilishni yo'lga qo'yish kabi rejalar shular jumlasidandir.

Ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha ham bir qator amaliy choralar ko'rilmogda. "O'zbekiston bo'ylab sayohat qil!" dasturi doirasida 15 mln. nafar aholi sayohatga chiqdi va hududlar bo'ylab 21 mln. tashrif uyushtirildi. Ijtimoiy ko'mak sifatida 1,1 ming nafar imkoniyati cheklangan shaxs va 570 ming nafar yoshlar sayohatga chiqarildi. 2023 yilda turistik xizmatlar eksporti 2 mlrd. 143,5 mln. doll.ni tashkil etdi, bu 2022 yilga nisbatan 1,3 barobar oshganini ko'rsatadi. Shuningdek, turizm va unga yondosh sohalar yo'nalishida 70 ming nafarga yaqin yangi ish o'rni yaratildi. Bu esa mamlakatda turistlarga har tomonlama qulaylik yaratilganligining natijasidir. Turizmning rivojlanishi, shuningdek, mamlakatimizning xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashini ta'minlamoqda. Masalan, "Jahon musulmon sayohati indeksi" (GMTI-2023) xalqaro ziyorat turizmi reytingida O'zbekiston 140 ta mamlakat ichida 13-o'rinni egalladi. "Halal In Travel Awards 2023" tadbirida Xiva shahri "Yilning islom merosi turizm manzili" sovrinini qo'lga kiritdi.

2023-yilda Samarqand shahrida bo'lib o'tgan UNWTO Bosh Assambleyasining 25-sessiyasida Navoiy viloyatidagi Sentob qishlog'i "Best Tourism Village 2023 Awards" nominatsiyasi bo'yicha g'olib bo'ldi. Bundan tashqari, "Lonely Planet" xalqaro nashriyot kompaniyasi tomonidan 2024-yil uchun "O'zbekiston – eng yaxshi sayohat maskani" nominatsiyasi g'olibi bo'lganligi munosabati bilan O'zbekistonga maxsus sertifikat topshirildi. O'zbekistonning 2024-yilda sayohat qilish uchun eng yaxshi davlatlar ro'yxatiga kiritilishi va "World of Statistics" tomonidan bu haqda e'lon qilinishi, xorijiy turistlar soni ortishi va turizm eksporti hajmining oshishiga xizmat qiladi. Bularning barchasi mamlakatimizning xalqaro maydonda yanada tanilishiga yordam beradi.

Natijalar. Ushbu tadqiqotda iqtisodiy jarayonlar dinamikasini miqdoriy baholashda mutlaq qo'shimcha o'sish (kamayish) statistik ko'rsatkichidan foydalaniladi. U o'rtacha ko'rsatkichlardan iborat bo'lib, hisoblash formulalari quyidagicha:

$$\Delta \bar{Y} = \frac{Y_n - Y_1}{n-1} \quad (1)$$

formulada $Y_1, Y_2, \dots, Y_n$ dinamik qatorlar darajalari; n -qator uzunligi, $\Delta\bar{Y}$ o'rtacha mutlaq qo'shimcha o'sish ko'rsatkichi[10].

Bir qadam oldinga prognozlash uchun dinamik qatorning oxirgi darajasiga o'rtacha mutlaq qiymatni qo'shimcha o'sishini qo'shish kifoya:

$$\hat{Y}_{n+1} = Y_n + \Delta\bar{Y} \quad (2)$$

bu erda Y_n - dinamik qator ko'rsatkichining n -nuqtasidagi qiymati; Y_{n+1} -ko'rsatkichning $n+1$ -nuqtadagi prognozlangan qiymati; $\Delta\bar{Y}$ -dinamik qatorning o'rtacha qo'shimcha o'sish qiymati.[11]

Ushbu mutlaq qo'shimcha o'sish (kamayish) statistik ko'rsatkichidan foydalanib turistik firma va tashkilotlar tomonidan sotilgan sayyohlik yo'llanmalar sonining (yillik, ming birlik) 2024 yildagi prognoz ko'rsatkichlarini tahlil etamiz.

Ushbu tahlilni amalga oshirish uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining rasmiy saytidan quyidagi statistik ma'lumotlar olindi.

Klassifikator	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
O'zbekiston Respublikasi	129,5	151,4	145,9	130,7	111,7	118,4	103,1	65,7	102,9	289,8	78,2	147,7	95,3	262,3

1-jadval: Turistik firma va tashkilotlar tomonidan sotilgan sayyohlik yo'llanmalar soni
(yillik, ming birlik)

Turistik firma va tashkilotlar tomonidan sotilgan sayyohlik yo'llanmalar sonining prognoz ko'rsatkichini aniqlash uchun quyidagi qator dinamikasini o'rtacha qo'shimcha o'sish orqali tasvirlaymiz.

$$\Delta\bar{Y} = \frac{Y_{2023} - Y_{2010}}{14 - 1} = \frac{262,3 - 129,5}{13} = \frac{132,8}{13} = 10,215$$

$$Y_{2024} = Y_{2023} + \Delta\bar{Y} = 262,3 + 10,215 = 272,515 \text{ ming dona.}$$

Turistik firma va tashkilotlar tomonidan sotilgan sayyohlik yo'llanmalar sonining prognoz ko'rsatkichi, ya'ni 2024-yil uchun aniqlandi, natija 272,515 ming donani tashkil etmoqda[12].

Muhokama. Turizm sohasi mamlakat iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, uning rivojlanishi ko'p jihatdan turistik firmalar va tashkilotlarning faoliyatiga bog'liqdir. Xususan, sayyohlik yo'llanmalari — ya'ni sayyohlar uchun tayyorlangan xizmat paketlari yoki yo'nalishlar — sotilishi turizm sohasining barqarorligini va o'sishini ta'minlashda katta ahamiyatga ega.

Sayyohlar oqimini ko'paytirish, turistik firmalar tomonidan ko'p sayyohlik yo'llanmalari sotilishi sayyohlar oqimini oshirishga yordam beradi. Bu esa o'z navbatida mehmonxonalar, transport, ovqatlanish va boshqa xizmat ko'rsatish sohalariga talabni kuchaytiradi.

Iqtisodiy foyda va ish o'rinlari yaratish, yo'llanmalar sonining ortishi turizm sohasida iqtisodiy faollikni oshiradi. Bu sohaga bog'liq kichik va yirik bizneslarning rivojlanishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga xizmat qiladi.

Mahalliy madaniyat va tabiiy resurslarni targ'ib qilish, sayyohlik yo'llanmalari orqali mahalliy diqqatga sazovor joylar, an'anaviy madaniyat va tabiat ko'rsatkichlari keng targ'ib qilinadi. Bu esa milliy merosni asrash va xalqaro miqyosda tanitishga yordam beradi.

Sayyohlar uchun qulaylik va ishonch yaratish, turistik firmalar tomonidan tayyorlangan paketlar sayyohlarga xizmatlarning sifatini kafolatlaydi, sayohat rejasini aniq va oson amalga oshirish imkonini beradi. Bu esa sayyohlarning qoniqish darajasini oshiradi.

Xulosa. Turizm rivojlanishining istiqbollarida turistik firma va tashkilotlar tomonidan sotilgan sayyohlik yo'llanmalarining ta'siri muhim rol o'ynaydi. Sayyohlik yo'llanmalari nafaqat sayyohlarni jalb qilishda, balki ularning tajribasini ham shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi.

Birinchidan, turistik firmalar va tashkilotlar, ularning marketing strategiyalari va xizmatlari orqali, sayyohlik yo'llanmalarining sifatini oshirishda muhim vazifani bajaradi. Yaxshi tashkil etilgan yo'llanmalar sayyohlar uchun qulayliklar yaratadi va mahalliy madaniyatni tanitishga yordam beradi.

Ikkinchidan, sotilgan sayyohlik yo'llanmalari turizm sohasidagi iqtisodiy o'sishga ta'sir ko'rsatadi. Ular mahalliy iqtisodiyotni rivojlantiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi va mahalliy sanoat va xizmat ko'rsatish sohaslarini qo'llab-quvvatlaydi.

Uchinchidan, turizmning barqarorligini ta'minlashda ham sayyohlik yo'llanmalarining roli muhim. Ekoturizm va madaniy turizm kabi yo'nalishlar, mahalliy resurslarni saqlab qolish va sayyohlarni mas'uliyatli sayohat qilishga undaydi.

Shunday qilib, turistik firma va tashkilotlar tomonidan sotilgan sayyohlik yo'llanmalari turizm rivojlanishining istiqbollariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ular iqtisodiy, madaniy va ekologik jihatdan barqaror turizmni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Kelgusida, ushbu yo'nalishlarda yanada ko'proq e'tibor qaratish, mahalliy va global darajadagi turizmni rivojlantirishda zaruriy bo'ladi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. I.Habibullayev. Ekonometrika. Darslik. Toshkent "Iqtisod-moliya" 2020.
2. Кремер Н.Ш. Эконометрика: Учебник.-М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008.-562с.
3. Шодиев Т.Ш. ва бошқалар. Эконометрика. –Т.: ТДИУ, 2007. –270 б.
4. Dougherty, Christopher. Introduction to Econometrics. Oxford University Press, 2011, 2006 (4 th or 3 rd edition)
5. Dougherty, Christopher. Elements of econometrics. Study Guide. University of London. 2011. 259
6. G.A.Madaminova. O'zbekistonda zamonaviy turizm tendensiyalari va muammolarini o'rganish. International scientific and practical conference cultural echoes on the silk road: bridging historical legacies with modern tourism. May 16-18, 2024
7. Jumaev A.M. 08.00.06 – Ekonometrika va statistika (iqtisodiyot fanlari) ixtisosligi bo'yicha "O'zbekistonda turizmning innovatsion rivojlanishini statistic baholashni takomillashtirish" mavzusidagi falsafa doktori (PhD) ilmiy tadqiqot ishi.
8. Mamadjanov A.A. 08.00.06 - Ekonometrika va statistika (iqtisodiyot fanlari) ixtisosligi bo'yicha "O'zbekiston milliy hisoblar tizimida turizm yordamchi hisobini takomillashtirish" mavzusidagi falsafa doktori (PhD) ilmiy tadqiqot ishi.
9. Ш.Б.Ўразалиев. Иқтисодий масалаларни дифференциал тенгламалар кўринишида моделлаштириш. СамИСи. "Иқтисодий тараққийёт ва самарали бошқарув: халқаро тажриба, тенденциялар ва долзарб масалалар" халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. 2023 йил 10-11 ноябр.

10. Кремер Н.Ш. Эконометрика: Учебник. –М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 562 с.
11. Gujarati D.N. Basic Econometrics. McGraw-Hill, 4 th edition, 2003 (Gu); 5 th edition (2009, Gujarati D.N., and D.C.Porter).
12. Абдуллаев О.М., Ходиев Б.Ю., Ишназаров А.И. Эконометрика. Учебник. –Т.: Fan va texnologiya. 2007. – 612 с.
13. Абдуллаев О.М., Жамалов М.С. Эконометрическое моделирование. Учебник. –Т.: Fan va texnologiya. 2010. – 612 с.
14. Шукуров И.А. Парная регрессия и корреляция, Universum: Технические науки, научный журнал, Выпуск:5(86), май 2021 г. Часть 1.
15. Елисеева И.И., Курышева С.В. и др.Эконометрика: Учебник.–М.: Финансы и статистика, 2007. –260 с.
16. stat.uz

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).